

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Agent of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

GONGADZE protiv UKRAJINE

(članak 2., članak 3. i članak 13.)

Presuda od 8. studenog 2005. godine

Povreda članka 2. (pravo na život) u odnosu na propust države da spriječi smrt podnositeljčinog supruga, G.G.

Povreda članka 2. (pravo na život) zbog propusta države da provede djelotvornu istragu o smrti G.G.

Povrede članka 3. (zabrana mučenja) prema podnositeljici

Povreda članka 13. (pravo na djelotvoran pravni lijek)

ČINJENICE

Podnositeljica, Myroslava Gongadze, je ukrajinska državljanka, rođena 1972. godine, a živi u Arlingtonu (SAD).

Njezin pokojni suprug, Georgiy Gongadze, bio je politički novinar i glavni urednik "Ukrajinske pravde", internetskih novina. Aktivno je sudjelovao u podizanju međunarodne i nacionalne svijesti o nedostatku slobode govora u Ukrajini. Izvještavao je, između ostalog, i o korupciji među visoko pozicioniranim državnim službenicima.

Četiri mjeseca prije njegovog nestanka, g. Gongadze se požalio da je primio prijeteća pisama te da je primijetio da ga prate. Dana 14. srpnja 2000. napisao je otvoreno pismo glavnom tužitelju žaleći se da su pripadnici policije ispitivali njegovu rodbinu, prijatelje i kolege o njegovoj vezi u jednom događaju o kojem on ništa nije znao. Također, ponovo je naveo da ga slijede nepoznati ljudi autom registarskih oznaka 07309 KB. Zamolio je glavnog tužitelja da ga zaštiti te pronade i kazni odgovorne.

G. Gongadze je nestao dana 16. rujna 2000. godine, o čemu je drugog dana podnositeljica obavijestila moskovsku okružnu policiju, upravu u Kyivu.

Dana 2. studenog 2000. godine pronađeno je obezglavljeno tijelo nepoznate osobe blizu grada Tarashcha, u kyivskoj regiji. Dana 15. studenog 2000. godine, rođaci koji su pregledali tijelo prepoznali su nakit i tragove stare ozljede koji su upućivali da se radi o g. Gongadzeu.

Dana 28. studenog 2000. godine, predsjednik Ukrajinske Socijalističke Partije, g. Moroz, javno je objavio postojanje audio vrpca ("melnychenko vrpce") koje su tajno snimljene u službenim prostorijama Predsjednika, a iz kojih proizlazi da su predsjednik Kuchma i drugi visoko pozicionirani državni službenici sudjelovali u nestanku g. Gongadze. U jednom od snimljenih razgovora, koji je navodno vođen između predsjednika i ministra unutarnjih poslova, Yuriya Kravchenko, predsjednik je zatražio da se zaprijeti g. Gongadzeu. Ministar je tada predložio da posao obave određeni ljudi koje je nazvao " pravim orlovima", a koji su spremni na sve.

U prosincu 2000. godine glavni tužitelj je objavio da pronađeno tijelo u Taraschau nije g. Gongadze. Zatim je, 10. siječnja 2001. godine, javno objavio da je vrlo vjerojatno da je nađeno tijelo g. Gongadze dok je s druge strane izjavio da postoje svjedoci koji su vidjeli g. Gongadze živog nakon njegovog nestanka. Tri dana kasnije, ured glavnog tužitelja (GPO) obavijestio je podnositeljicu da nema dokaza da je nađeno tijelo g. Gongadze. Četvrte večeri, podnositeljici je priznat status udovice jer je postojalo dovoljno dokaza koji su upućivali na vjerojatnost da se radi o tijelu njezinog pokojnog supruga.

Dana 15. siječnja 2001. godine, glavni urednik novina Grani, javno je objavio imena četiri policijska službenika koji su navodno bili uključeni u nadzor g. Gongadze.

Dana 11. ožujka 2003. godine Reporteri bez granica, objavili su da je nakon provođenja DNK analize, utvrđeno da se radi o tijelu g. Gongadze.

Dana 22. listopada 2003. godine General-poručnik Pukach, dužnosnik u ministarstvu unutarnjih poslova, uhićen je pod sumnjom da je uključen u nestanak g. Gongadze. Optužen je radi izdavanja naredbe da budu uništeni svi važni dokumenti u rečenom predmetu. Dana 29. listopada 2003. glavnog tužitelja, g. Piskuna, Predsjednik je razriješio dužnosti. Dana 6. studenog 2003. gradski sud u Kyivu oslobodio je g. Pukacha jer je pružio jamstvo da se neće skrivati.

Nakon što je 26. prosinca 2004. godine Viktor Yushchenko izabran za predsjednika Ukrajine, obećao je da će preotvoriti istragu u predmetu g. Gongadze. Dana 2. ožujka 2005. novine su izvijestile da je glavni tužitelj objavio uhićenje trojice policijskih službenika koji su bili uključeni u predmet podnositeljice zahtjeva pred Europskim sudom za ljudska prava. Dana 4. ožujka 2005. objavljeno je da je Yuriy Kravchenko počinio samoubojstvo. Tog jutra ga je trebao ispitati ured glavnog tužitelja.

U kolovozu 2005. godine podnositeljici je dozvoljen pristup spisu. U rujnu 2005. ured glavnog tužitelja je objavio da su posljednja DNK testiranja, obavljena u Njemačkoj, dokazala da je tijelo pronađeno u Taraschau pripadalo g. Gongadzeu.

Dana 15. rujna 2005. godine Turchinov, razriješen s mjesta ravnatelja sigurnosne službe, obavijestio je novinare, između ostalog, da su privremeni laboratorijski rezultati "melnychenko vrpca" pokazali da iste nisu falsificirane te je identificirao glasove na navedenim vrpca.

Dana 20. rujna 2005. godine Ukrajinski parlament saslušao je izvještaj predsjednika ad hoc postavljenog istražnog odbora u vezi ubojstva g. Gongadze. Navedeni istražni odbor je zaključio da je otmicu i ubojstvo g. Gongadzeze organizirao bivši predsjednik Kuchma i g. Kravchenko te da su trenutni predsjednik parlamenta, g. V. Lytvyn kao i član parlamenta, g. L. Derkach, uključeni u spomenuto kazneno djelo. Izvještaj je konačno utvrdio da je ured glavnog tužitelja propustio poduzeti mjere odnosno reagirati na zaključke ad hoc odbora.

Ured glavnog tužitelja nedavno je objavio da je kaznena istraga u vezi s optužbama dovršena i da će biti dostavljena Europskom sudu za ljudska prava.

PRIGOVORI

Podnositeljica se žali da su domaće vlasti propustile zaštititi život njezinog supruga i da su manjkavo provele istragu o njegovom nestanku i smrti što joj je uzrokovalo ozbiljnu moralnu patnju. Pozvala se na članke 2., 3. i 13. Konvencije. Također, izjavila je da je posljednja informacija koju je dostavila ukrajinska Vlada potvrdila direktnu uključenost državnih službenika u ubojstvo njezinog muža, no ta istraga čini se ograničava se na optuživanje neposrednih počinitelja u predmetu, a ne na one koji su ga naredili i organizirali.

ODLUKA SUDA

Članak 2. Konvencije

Navodni propust države da zaštiti život

Sud je utvrdio da trenutni razvoj događaja u predmetu podnositeljice upućuje sa visokim stupnjem vjerojatnosti, da su policijski službenici bili uključeni u nestanak i ubojstvo g. Gongadze. Potrebno je utvrditi da li su vlasti propustile postupiti u skladu sa svojom pozitivnom obvezom da zaštite g. Gongadze s obzirom na saznanje o prijetnjama njegovom životu.

Sud je prvo primijetio da je podnositeljičin suprug, u svom otvorenom pismu od 14. srpnja 2000. godine, uredu glavnog tužitelja pružio informaciju da su policijski službenici ispitivali njegovu rodbinu i suradnike te da se nalazi pod nadzorom. Također, zatražio je provođenje istrage i poduzimanje mjera zaštite. Drugo, vlast, prvenstveno tužitelji, morali su biti svjesni ranjivosti situacije novinara koji je izvještavao o politički osjetljivoj temi, u to vrijeme je već 18 novinara bilo ubijeno u Ukrajini od 1991. godine. Treće, ured glavnog tužitelja ovlašten je i obvezan nadzirati aktivnosti policije i istraživati zakonitosti njihovih poduzetih radnji. Usprkos jasnim naznakama koje su proizlazile iz pisma g. Gongadze o neobjašnjivom interesu policijskih službenika za njega, ured glavnog tužitelja nije odgovorio samo formalistički, već i eklatantno nemarno. Dva tjedna kasnije g Gongadze je nestao.

Sud je utvrdio da su zahtjevi pokojnog g. Gongadze te događaji koji su slijedili, koji otkrivaju moguću uključenost državnih službenika u njegov nestanak i ubojstvo, zanemareni ili jednostavno zaniijekani bez prave istrage kroz značajno razdoblje. Kad je glavni urednik Garani novina javno objavio informaciju o navodnoj uključenosti policije u nestanak g. Gongadze, nitko na to nije reagirao. Činjenica da su navodni počinitelji, od kojih su dvojica u aktivnoj službi, identificirani i optuženi za otmicu i ubojstvo novinara samo nekoliko dana nakon promjene vlasti u zemlji, nameće ozbiljne sumnje u iskrenu želju bivše vlasti da detaljno istraži predmet.

Sud je stoga smatrao da je došlo do povrede članka 2. u odnosu na propust domaće vlasti da zaštiti život podnositeljičinog supruga.

Propust provođenja istrage

Sud je smatrao da, za vrijeme istrage, do prosinca 2004. godine, državne vlasti su bile više okupirane dokazivanjem neumiješanosti visokih državnih dužnosnika u predmet, nego otkrivanjem istine o okolnostima nestanka i smrti podnositeljičinog supruga. Sud je stoga zaključio da je došlo do povrede članka 2. u odnosu na propust provođenja djelotvorne istrage u predmetu.

Članak 3.

Sud je utvrdio da je suprug podnositeljice nestao u rujnu 2000. godine, no, prema riječima podnositeljice, tek je u ožujku 2003. godine dobila pouzdanu informaciju da je obezglavljeno tijelo pronađeno u Tarashchau u studenom 2000, pripadalo njezinom suprugu. U međuvremenu, primila je brojene suprotne izjave od predstavnika vlasti o njegovoj sudbini. Ta nesigurna situacija se nastavila, izazivanjem sumnje u identitet tijela iz Tarashcha i time u sudbinu njezinog supruga. Državne vlasti su, istovremeno, stalno odbijale omogućiti joj potpuni pristup relevantnim materijalima u spisu predmeta. Tek u kolovozu 2005., dozvoljen joj je pristup spisu, a u rujnu 2005., ured glavnog tužitelja je objavio da su posljednji DNA testovi provedeni u Njemačkoj, dokazali da je tijelo nađeno u Tarashchau, pripadalo njezinom suprugu.

Sud je stoga utvrdio da ponašanje istražnih vlasti prema podnositeljici i njezinoj obitelji, očigledno uzrokovalo ozbiljne patnje podnositeljici, koje su dovele od ponižavajućeg postupanja protivnog članku 3.

Članak 13. Konvencije

Sud ponavlja da nije bilo sporno da su državne vlasti imale obvezu provesti djelotvornu istragu o okolnostima ubojstva podnositeljičinog supruga. Međutim, može se smatrati da kroz više od četiri godine nije provedena djelotvorna kaznena istraga u skladu s člankom 13. Sud je stoga utvrdio da je podnositelju odbijen djelotvorni pravni lijek u odnosu na smrt njezinog supruga.

Osim toga, nepostojanje bilo kakvog ishoda u odnosu na glavni kazneni postupak, također je onemogućio podnositeljici da primi naknadu, budući da u praksi tužba u građanskom postupku za naknadu štete ne može biti podnesena prije konačnog utvrđenja činjenica u kaznenom postupku. Zbog toga je došlo također i do povrede članka 13.

U odnosu na članak 41. (pravična naknada) Konvencije, Sud je podnositeljici dodijelio 100 000 EUR na ime materijalne i nematerijalne štete.